



# Sisäilmasta oireilevien ja sairastavien tilapäismajoituksen tarpeet ja asunnottomuuden kokemukset

 **Hengitysliitto**

Kiti Haukilahti • Sari Mäki

# Sisältö

<b>1</b>	<b>KYSELYN TOTEUTTAMINEN</b> .....	<b>3</b>
<b>2</b>	<b>VASTAAJAT</b> .....	<b>5</b>
	Vastaajien taustatiedot .....	5
	Oireilua aiheuttavat tekijät .....	6
<b>3</b>	<b>ASUNNOTTOMUUDEN KESTO JA MAJOITUSPAIKAT</b> .....	<b>7</b>
	Asunnottomuuden kesto .....	7
	Kyselyhetkellä asunnottomina olevien majoittumispaikat .....	8
	Perheenjäsenten jakautuminen eri majoituspaikkoihin .....	9
	Nykyisen asunnon sopivuus .....	9
	Tilapäiset majoittumispaikat aiemmissa asunnottomuusjaksoissa .....	10
<b>4</b>	<b>SOPIVA ASUINALUE JA TILAPÄISMAJOITUS</b> .....	<b>11</b>
	Asuinalue vai siirrettävä tilapäismajoitus? .....	11
	Muuttovalmius sisäilmasta oireilevien ja sairastavien asuinalueelle .....	11
	Muuttovalmius sisäilmasta oireilevien ja sairastavien tilapäismajoitukseen .....	12
	Yhteisten tilojen käyttö tilapäismajoituksessa .....	12
	Tilapäismajoituksen yhteydessä tarvittavat palvelut .....	13
	Vuokranmaksuvalmius .....	15
<b>5</b>	<b>JOHTOPÄÄTÖKSET</b> .....	<b>16</b>
<b>6</b>	<b>TOIMENPIDE-EHDOTUKSET</b> .....	<b>17</b>
<b>7</b>	<b>LÄHTEET JA LISÄTIEDOT</b> .....	<b>18</b>

# 1 Kyselyn toteuttaminen

Hengityслиitto keräsi 14.6.–10.9.2017 välisenä aikana sisäilmasta oireilevien ja sairastavien kokemuksia asunnottomuudesta ja tilapäismajoituksessa asumisesta. Kyselyssä kartoitettiin myös erityistarpeita, joita tilapäismajoitukselta kaivataan. Kaikki kyselyyn vastanneet eivät olleet kokeneet asunnottomuutta.

Hengityслиitto tarkoittaa sisäilmasta oireilevilla ja sairastavilla henkilöitä, jotka oireilevat tai sairastavat kosteus- ja homevaurioista tai muista sisäilman epäpuhtauksista johtuen. Sisäilmasta sairastamiselle ei ole olemassa omaa diagnoosia, mutta vuonna 2016 on julkaistu Käypä hoito -suositus kosteus- ja homevaurioista oireilevalle potilaalle. Suositukseen kerätyn tutkimustiedon mukaan rakennusten kosteusvauriot ovat yhteydessä mm. astmaa sairastavien hengitystieoireisiin ja uuden astman kehittymiseen.

Home- ja kosteusvaurioille tai muille sisäilman epäpuhtauksille oireilu sekoitetaan usein ympäristöherkkyyteen. Käypä hoito -suosituksen mukaan ympäristöherkkyydellä tarkoitetaan jatkuvaa tai toistuvaa poikkeuksellista herkkyyttä ympäristön tavanomaisille tekijöille. Ympäristöherkkyys on lisätty vuonna 2015 suomalaisen ICD-10-luokitukseen koodilla R68.81.

Kyselyn johdannossa ei määritelty sisäilmasta oireilevia ja sairastavia tarkemmin, eikä vaadittu, että vastaajalla olisi diagnoosi tai muu vastaava todistus sairastamisestaan. Hengityслиiton selvityksen (2014) ja kokemustiedon mukaan osa sisäilmasta sairastavista oireilee sisäilmaongelmien lisäksi esimerkiksi sähkölle, jolloin voidaan puhua ympäristöherkkyydestä. Erilaisen oireilun kasautuminen rajoittaa sopivan asunnon löytymistä merkittävästi.

Sähköistä kyselylomaketta markkinoitiin Hengityслиiton verkkosivuilla, facebook-sivuilla ja jäsenille suunnatussa uutiskirjeessä. Kyselyyn oli mahdollista vastata myös tulostamalla lomake ja lähettämällä se kirjeitse Hengityслиittoon. Kysely levisi facebookissa useaan home- ja sisäilma-aiheiseen keskusteluryhmään. Tietävästi myös sähköherkkien edunvalvontajärjestö levitti tietoa kyselystä verkostossaan.

Lomakkeessa ohjattiin vastaamaan niin, että yksi perheenjäsen täyttää kyselyn koko perheen puolesta. Vastauksia saatiin 217 kpl, joista 184 kpl saapui sähköisellä lomakkeella ja 33 kpl kirjeitse. Kirjeitä saapui kaiken kaikkiaan 37 kpl, mutta neljä vastausta jouduttiin hylkäämään, koska niissä ei oltu rastitettu kohtaa, jossa annetaan lupa tietojen käyttämiseen selvityksissä ja tutkimuksissa. Kun lasketaan kyselyyn vastanneiden perheiden koko, koskevat kyselyn vastaukset kaiken kaikkiaan 501 henkilöä.

Kyselyn lopussa oli myös vapaan sanan mahdollisuus, jonka käytti 59 % vastaajista. Kirjeitse saapuneiden vastauslomakkeiden mukana tuli lukuisia kysymysten välikommentteja ja erillisiä liitteitä kertoen sairastavan ja hänen perheensä tilanteesta. Avovastauksissa kerrottiin tarkemmin vastaajien ja heidän perheidensä tilanteesta sekä asumisen tarpeista ja kiiteltiin sitä, että tällaista asiaa selvitetään kyselyllä. Avovastaukset jaoteltiin väljästi eri teemojen mukaan ja niiden vastauksia on integroitu tähän tulokoosteeseen eri kysymysten tulosten yhteyteen.

Sähköisen lomakkeen kaikki kysymykset tutkimuslupakysymystä lukuun ottamatta olivat vapaaehtoisia, joten joihinkin kysymyksiin tuli enemmän vastauksia kuin

toisiin. Prosenttiluvut on muodostettu kysymyskohtaisten vastaajamäärään mukaan, ellei toisin mainittu. Luvut on pyöristetty selkeyden vuoksi tasaluvuiksi.

Kysymykset suunniteltiin yhteistyössä Hengitysliiton jäsenyhdistyksen Sisäilmasta sairastuneet ry:n kanssa, joka selvittää parhaillaan sisäilmasta sairastavien asuinalueen perustamisen ja tilapäismajoituksen järjestämisen mahdollisuuksia. Kyselyaineistoa voi saada selvitysten ja tutkimusten tausta-aineistoksi sopimalla siitä kirjallisesti Hengitysliiton kanssa. Aineiston säilytyspaikka on Hengitysliitto ja sitä säilytetään 6 + 1 vuotta.

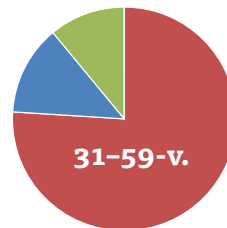
## 2 Vastaajat

### Vastaajien taustatiedot

Lomakkeessa ohjattiin vastaamaan niin, että yksi perheenjäsen täyttää kyselyn koko perheen puolesta.

#### Vastaajien ikä (217 vastaajaa)

18-30-vuotiaita.....	11 %
31-59-vuotiaita .....	76 %
60 vuotta tai vanhempi.....	13 %



\*Alle 18-vuotiaiden vastauksia ei saapunut.

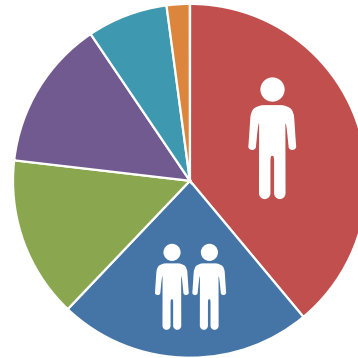
#### Vastaajien sukupuoli (216 vastaajaa)

nainen.....	88 %
mies .....	11 %
joku muu / en halua kertoa .....	1 %



#### Vastaajien perheiden koko (217 vastaajaa)

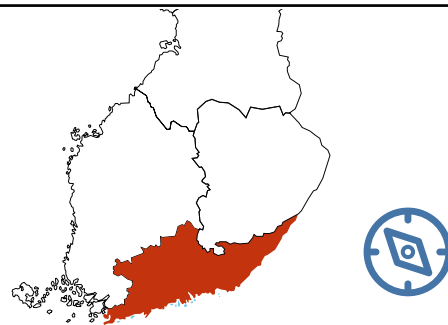
1 hlö .....	37 %
2 hlöä .....	27 %
3 hlöä .....	14 %
4 hlöä .....	13 %
5 hlöä .....	7 %
6 hlöä .....	2 %



\*Vastaamatta jättäneet tulkittiin 1 hengen talouksiksi.

#### Vastaajien asuinpaikat (217 vastaajaa)

Etelä-Suomi.....	53 %
Länsi-Suomi .....	17 %
Pohjois-Suomi .....	12 %
Keski-Suomi .....	12 %
Itä-Suomi .....	6 %
Ulkomaat .....	1 %



---

## Vastaajien asuinkunnan koko (213 vastaajaa)

Alle 10 000 asukasta .....	15 %
10 000–50 000 asukasta.....	24 %
50 000–100 000 asukasta .....	14 %
100 000 asukasta tai enemmän .....	46 %

---

## Oireilua aiheuttavat tekijät

---

### Oireilua vastaajalle tai hänen perheelleen aiheuttavat tekijät (216 vastaajaa)

Home- ja kosteusvauriot .....	95 %
Kemikaalit.....	75 %
Hajusteet.....	73 %
Sähkö (esim. tietokoneen tai älypuhelimien käyttö, wlan).....	42 %
Jokin muu .....	31 %



---

Avovastauksissa oli mahdollisuus tarkentaa oireita aiheuttavia asioita kemikaalien ja hajusteiden osalta. Niihin tehdyt tarkennukset olivat keskenään ja osittain Jokin muu -luokan tarkentavien vastausten kanssa päällekkäisiä. Tähän koosteeseen on lueteltu tarkennuksista kutakin aihetta kuvaavimpia tekijöitä.

Kemikaalien osalta mainintoja saivat mm. tupakansavu, hyönteismyrkyt, paino-  
muste, maalit ja liuottimet, erilaiset rakennus-, sisustus- ja pintamateriaalit ja niiden  
käsittelyaineiden aiheuttamat VOC-päästöt.

Hajusteiden osalta mainintoja saivat mm. haju- ja partavesi, deodorantti, saippua,  
shampoo, hiuslakka ja muu kosmetiikka, pyykinpesu- ja huuhteluaineet, kodin pesu-  
aineet, tuoksukynttilät ja suitsukkeet.

Jokin muu, mikä -vastauksissa mainintoja saivat mm. pöly, katupöly, siitepöly,  
eläimet, ulkhomeet, kasvien haju ja muut luonnosta tulevat hajut, ruoan haju, jotkin  
ruoka-aineet, elintarvikkeiden säilöntä- ja torjunta-aineet, lääkkeet, käyttötavaroiden  
muovit, viemärikaasut, pakokaasu, melu, häikäisy ja valo.

## 3 Asunnottomuuden kesto ja majoituspaikat

### Asunnottomuuden kesto

Vastaajista 35 % ilmoitti olevansa kyselyhetkellä vailla vakinaista asuntoa sisäilmasta oireilun tai sairastamisen vuoksi. 58 % vastanneista kertoi olleensa tästä syystä joskus asunnoton. (Edellä mainittu luku sisältää kyselyhetkellä asunnottomana olevat, jotka kertoivat olleensa asunnottomina myös aiemmin). 19 % vastanneista ei ollut nyt tai aiemmin ollut tästä syystä asunnottomana. Kysymykseen vastasi 213 vastaajaa.

Lomakkeessa tarkennettiin vastaajille, että asunnottomuudeksi hyväksyttiin myös majoittuminen sukulaisten luona tai tilapäismajoituksissa, koska silloin ollaan vailla vakinaista asuntoa.

---

#### Asunnottomuuden kesto tai mahdollisten useampien asunnottomuusjaksojen yhteenlaskettu kesto (190 vastaajaa)

0–1 kk.....	10 %
1–2 kk.....	11 %
2–6 kk.....	25 %
6–12 kk.....	22 %
1–5 vuotta.....	27 %
5 < vuotta.....	5 %

---

## Kyselyhetkellä asunnottomina olevien majoittumispaikat

Vastauksissa ovat mukana ne 75 vastaajaa, jotka aiemmassa asunnottomuutta koskevassa kysymyksessä ilmoittivat olevansa itse (tai perheenjäsenensä) kyselyhetkellä asunnottomina. (Jostain syystä muutama vastaaja ei ollut valinnut asunnottomuusvastausvaihtoehtoa, vaikka he ovat alla olevan ja sitä seuraavan kysymyksen perusteella vailla vakinaista asuntoa.)

Vastaajille tarjottiin majoituspaikan osalta valmiita vastausvaihtoehtoja. Osa vaihtoehtoista on yhdistetty tätä koostetta varten. Osa Muualla, missä? -kohdan vastauksista on sijoitettu valmiiden vastausvaihtoehtojen yhteyteen.

---

### Kyselyhetkellä asunnottomina olevien vastaajien /heidän perheidensä majoittumispaikat (suurin osa perheestä majoittuu seuraavasti) (75 vastaajaa)

Sukulaisten tai ystävien luona .....	39 %
Vuokra-asunnossa <sup>1)</sup> .....	24 %
Omalla, vuokratusta tai suvun kesämökillä.....	12 %
Omassa asunnossa <sup>1)</sup> .....	11 %
Jossain muualla <sup>2)</sup> .....	8 %
Ulkona teltassa .....	7 %
Asuntoautossa tai -vaunussa.....	3 %

- 1) Omassa ja vuokra-asunnossa asuvien vastaajien koko perhe ei asu samassa osoitteessa, joten osa perheestä on vailla vakinaista asuntoa. Heidän majoittumisestaan on lisätietoa seuraavan kysymyksen kohdalla.
- 2) Jossain muualla, kuten aitassa, tuttavan saunassa, väistötilakontissa, hotellissa tai kiertolaisena eri paikoissa sisätiloissa ja ulkona.

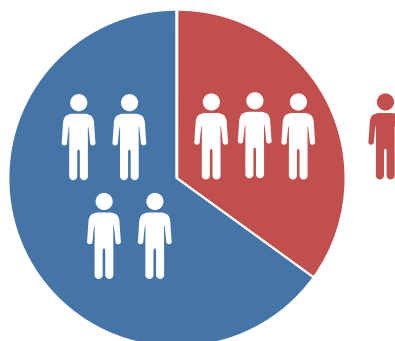
---

Asunnoissa majoittuvista 12 % joutui majoittumaan parvekkeella.  
Asunnottomien majoituksessa ei majoittunut yksikään vastaajista.



## Perheenjäsenten jakautuminen eri majoituspaikkoihin

Kyselyhetkellä asunnottomista (75 vastaajaa)  
35 % kertoi, että osa perheenjäsenistä joutui  
majoittumaan eri paikassa kuin muu perhe  
(26 vastaajaa).



---

### Muusta perheestä erossa olevat perheenjäsenet majoittuivat (pienempi osa perheestä majoittui seuraavasti (26 vastaajaa)

Sukulaisten tai ystävien luona .....	38 %
Omassa asunnossa <sup>1)</sup> .....	23 %
Vuokra-asunnossa <sup>1)</sup> .....	23 %
Jossain muualla <sup>2)</sup> .....	15 %
Omalla, vuokratussa tai sukulaisten kesämökillä .....	4 %

- 1) Omassa ja vuokra-asunnossa asuvien vastaajien koko perhe ei asu samassa osoitteessa, joten osa perheestä on vailla vakinaista asuntoa. Heidän majoittumisestaan on lisätietoa edellisen kysymyksen kohdalla.
- 2) Jossain muualla, kuten vintillä makuupussissa tai "tilapäiskopperossa" pihalla.

---




Asunnoissa majoittuvista 10 % joutui majoittumaan parvekkeella.  
Asunnottomien majoituksessa ei majoittunut yksikään vastaajien perheenjäsenistä.

## Nykyisen asunnon sopivuus

Omassa kodissa tai vuokra-asunnossa asuvilta kysyttiin myös, onko nykyinen asunto heille sisäilmaltaan sopiva. Vastaajia oli 194, joista 59 % kertoi, että asunto ei ole sisäilmaltaan sopiva ja he joko selvittävät asunnon korjaamista tai etsivät uutta asuntoa. Vastaajista 41 % kertoi, että oli joko rakentanut, korjannut tai löytänyt sisäilmaltaan sopivan asunnon.

## Tilapäiset majoittumispaikat aiemmissä asunnottomuusjaksoissa

### Aiemmissä asunnottomuusjaksoissa majoittuminen (184 vastaajaa)

Sukulaisten tai ystävien luona .....	74 %	
Ulkona teltassa .....	26 %	
Hotellista tai vastaavassa .....	26 %	
Jossain muualla* .....	25 %	
Sukulaisten tai ystävien kesämökillä.....	21 %	
Oman tai vuokra-asunnon parvekkeella.....	21 %	
Omalla tai suvun kesämökillä .....	16 %	
Autossa .....	14 %	
Asuntoautossa tai -vaunussa.....	10 %	
Ulkomailla.....	10 %	
(heistä 67 % Espanjassa tai Kanarian saarilla)		
Sukulaisten tai ystävien parvekkeella.....	9 %	
Leirintäalueella .....	7 %	
Julkisissa tiloissa sisällä .....	5 %	
Kadulla.....	3 %	
Asunnottomien majoituksessa .....	1 %	

\* Jossain muualla, kuten vuokra-asunnossa tai -mökissä, kakkosasunnossa, parvekkeella, terassilla, saunassa, puolituttujen tai tutun tuttujen asunnoissa, kunnalta saaduissa tilapäis- tai kriisiasunnoissa, asuntolassa, yhdistyksen kesäkodissa, ekokylässä, kontissa, työpaikalla, liiketilassa, pihapiiristä löytyvässä ulkovarastossa, leikkimökissä, piharakennuksessa, katoksessa, teltassa, riippumatossa metsässä, laiturilla, makuupussissa ulkona ja julkisessa kulkuvälineessä.

## 4 Sopiva asuinalue ja tilapäismajoitus

### Asuinalue vai siirrettävä tilapäismajoitus?

Vastaajat ottivat kantaa, kumpi tilapäismajoitusratkaisusta olisi mieluisampi, sisäilmasta sairastaville rakennettu asuinalue vai kotipihalle, leirintäalueelle tai muuhun vastaavaan paikkaan siirrettävä tilapäismajoitus. Kysymykseen vastasi 203 vastaajaa. Heistä 53 % majoittuisi mieluummin asuinalueelle ja 47 % valitsisi siirrettävän tilapäismajoituksen.

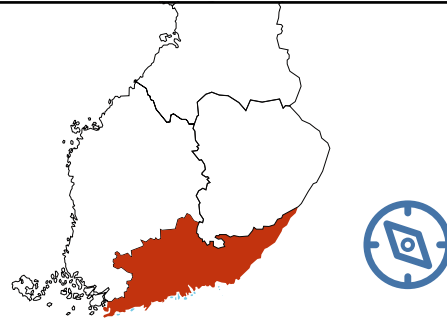
Kyselyn lopussa olleissa avovastauksissa toivottiin, että sisäilmasta sairastaville sopivia asuntoja ja tilapäismajoitusta rakennettaisiin eri puolille Suomea. Vastauksissa toivottiin myös sisäilmasta sairastaville sopivien asumisoikeusasuntojen rakentamista. Muuttoa rajoittavana tekijänä mainittiin lasten koulupaikan ja harrastusten säilyttäminen sekä oman ja/tai puolison työpaikan sijainti. Ehdotettiin myös, että tilapäismajoitus olisi niin helposti siirrettävissä, että siinä voisi asua myös lomalla sekä kuntoutuksen tai hoidon aikana.



### Muuttovalmius sisäilmasta oireilevien ja sairastavien asuinalueelle

#### Mieluisin sijainti asuinalueelle (203 vastaajaa)

Etelä-Suomi.....	51 %
Keski-Suomi.....	18 %
Länsi-Suomi.....	15 %
Pohjois-Suomi.....	10 %
Itä-Suomi.....	6 %



#### Mieluisin sijainti asuinalueelle (202 vastaajaa)

Pääkaupunkiseutu.....	21 %
Jokin muu suuri kaupunki (esim. Turku, Tampere, Oulu, Jyväskylä) .....	21 %
Keskikokoinen kaupunki (esim. Lappeenranta, Kuopio, Joensuu, Pori, Rovaniemi) .....	13 %
Maaseutu, kirkonkylä.....	14 %
Maaseutu, taajaman ulkopuoli.....	31 %

---

## **Muuttovalmius asuinalueelle tai ylipäänsä sopivaan asuntoon nykyisestä asuinpaikasta (200 vastaajaa)**

Enintään 10 km päähän .....	21 %
Enintään 50 km päähän .....	35 %
Enintään 100 km päähän .....	12 %
Enintään 200 km päähän.....	12 %
Suomessa minne vain .....	21 %

\* Ulkomailla asuvia pyydettiin vastaamaan kysymykseen edellisen Suomessa asumisensa / majoittumisensa sijainnin mukaan.

---

## **Muuttovalmius sisäilmasta oireilevien ja sairastavien tilapäismajoitukseen**

---

### **Muuttovalmius tilapäismajoitukseen nykyisestä asuinpaikasta (200 vastaajaa)**

Enintään 10 km päähän .....	30 %
Enintään 50 km päähän .....	38 %
Enintään 100 km päähän .....	11 %
Enintään 200 km päähän.....	8 %
Suomessa minne vain .....	14 %

\* Ulkomailla asuvia pyydettiin vastaamaan kysymykseen edellisen Suomessa asumisensa / majoittumisensa sijainnin mukaan.

---

## **Yhteisten tilojen käyttö tilapäismajoituksessa**

Kyselyssä pyydettiin ottamaan kantaa, mitkä muiden tilapäismajoituksen asukkaiden kanssa yhteiskäytössä olevat tilat sopisivat vastaajalle tai hänen perheelleen.

---

### **Yhteiskäyttöön soveltuvat tilat tilapäismajoituksessa (200 vastaajaa)**

Sauna .....	72 %
Pesula.....	63 %
Keittiö .....	43 %
Olohuone tai oleskelutila.....	41 %
Kylpyhuone .....	30 %
WC .....	24 %
Jokin muu .....	4 %

---

Jokin muu mikä -kohdassa esitettiin yhteisiksi tiloiksi pihaa, leirintäalueen tapaisia yhteistiloja sekä toimistoa ja langallista nettipistettä.

Kyselyllä haluttiin selvittää, mitkä asiat voisivat estää yhteisten tilojen käyttöä. Vastauksen antoi 46 % (92 vastaajaa) tilakysymykseen vastanneista. Yhteisten tilojen käyttämistä estäviksi asioiksi ilmoitettiin omat tai muiden lemmikit, ihmisten erilaiset asuintavat, erilaiset käsitykset siisteydestä, siivoamisesta, hygieniastasosta, asukkaiden tai vierailijoiden tupakointi sekä heidän erilaiset käsitykset hajusteettomuudesta, muiden käyttämät pesuaineet, kosmetiikka tai henkilökohtaisten tavaroiden hajusteiden tai kemikaalien lähteet, sekä asukkaiden mahdolliset homeiset vaatteet ja tavarat.

Muita esteitä yhteistilojen käytössä olisivat mm. lapsiperheen arkeen liittyvät asiat (lasten metelöinti, lapsiperheen oman rauhan kaipuu, erityislasten tarpeet), ruoka-aineallergiat, yhteiskeittiön riittämättömät säilytys- ja työskentelytilat, yhteisten tilojen käytön ruuhkahuippujen huono hallinta, epäselvät säännöt, melu ja hälinä, yksityisyyden ja oman rauhan kaipuu, erilaiset vammat, liikuntarajoitteet ja sairaudet, sähköherkkyys ja siihen liittyen matkapuhelinten käyttö, muut elektroniset ja langattomat laitteet.

Yhteisten tilojen käyttöä katsottiin hankaloittavan myös asukkaiden kuormittuneen tilanteen heijastuminen heidän jaksamiseensa, mielialaansa ja psyykkiseen hyvinvointiinsa, yhteisasumisen aiheuttama stressi ja se, ettei asukkaiden erilaista oireilua otettaisi todesta.

Kyselyn lopussa olleessa avovastauksissa nousi lisäksi esiin toive helposti muunnettavissa olevasta moduulimaisesta tilaratkaisusta, kosteudenhallinnasta rakennusvaiheessa, tietynlaisten rakennusmateriaalien valitsemisesta tai välttämisestä, pihaistutusten sopivuudesta allergisille, sekä toiveita koneellisen ilmanvaihdon ja toisaalta taas painovoimaisen ilmanvaihdon käyttämisestä. Lisäksi toivottiin selkeitä pelisääntöjä asumiseen ja erilaisten kriisitilanteiden käsittelyyn asumisyhteisössä.

## **Tilapäismajoituksen yhteydessä tarvittavat palvelut**

Kyselyssä kartoitettiin myös mitä palveluita ja tukea tilapäismajoitukseen joutuva sisäilmasta oireileva tai sairastava tarvitsisi.

Palvelut ja tuen tarpeet on tähän koosteeseen jaoteltu asumiseen, elämänmuutokseen ja toimeentuloon, terveyteen ja toimintakykyyn sekä arkeen. Monet tarpeista voisi sijoittaa useamman eri otsikon alle. Palvelutarvekysymykseen vastanneista 18 % (33 vastaajaa) täydensi vastaustaan vastaamalla kohtaan Jotain muuta, mitä.

Kaikkien tarvittavien tilojen ja palveluiden tulisi luonnollisesti olla tilapäismajoitusta tarvitseville sisäilmaltaan sopivia. Toiveet hajusteiden ja muiden altisteiden välttämistä koskevat myös asiointia eri palveluissa työskentelevien henkilöiden kanssa sekä muiden asukkaiden ja vierailijoiden tapaamisia.

---

## Mitä palveluita vastaaja tai hänen perheensä tarvitsisi ehdottomasti tilapäismajoituksen yhteydessä (187 vastaajaa)

### ASUMINEN

Tilat omien juoksevien asioiden hoitamiseen <sup>1)</sup> .....	65 %
Vanhan asunnon asioiden järjestäminen <sup>2)</sup> .....	42 %
Tilat etätöihin .....	27 %
Pesulapalvelut .....	24 %
Tilat vieraiden vastaanottamiseen.....	22 %
Asukkaiden kokoontumis- tai kerhotila .....	17 %

1) kuten terveyteen ja toimeentuloon liittyvä etäasiointi

2) kuten asunnon korjaustarpeen selvittäminen, remontointi ja myynti, tavaroiden sekä kalusteiden puhdistaminen, kuljetus ja varastointi

Avovastauksessa toivottuja asioita olivat: esteettömyys, savuttomuus, puhtaiden ja hajusteettomien petivaatteiden ja vaatekerran tarjoaminen tilapäismajoitukseen saapuille, pesukoneiden käyttö vain hajusteettomilla pyykinpesuaineilla, home- ja kosteusvaurioisten tavaroiden tuontikielto tiloihin, säilytysmahdollisuus omille kalusteille, tilat vaurioituneiden tavaroiden (esimerkiksi tärkeiden papereiden) läpikäymiseen, tilojen asianmukainen puhdistaminen asukkaan vaihtuessa, apua terveen asunnon löytämiseen, lasten leikkutilat, yhteisöllisyys.

### ELÄMÄNMUUTOS JA TOIMEENTULO

Oikeusapupalvelut.....	24 %
Vertaistukiryhmä .....	29 %
Kriisiapupalvelut .....	18 %
Tukihenkilöpalvelut .....	17 %
Sosiaalitoimi .....	13 %
Kelan palvelut.....	13 %

Lisäksi avovastauksessa toivottiin seuraavia asioita: taloudellista apua, apua uuden työpaikan etsimiseen, sairausajan sosiaaliturvaa, ihmisiä jotka haluavat aidosti auttaa, ihmis-oikeuksia sairastaville, vertaistukea ja apua käytännön asioihin tarjoavaa neuvontapuhelinta.

### TERVEYS JA TOIMINTAKYKY

Terveysasema .....	36 %
Kuntoutumispalvelut.....	19 %
Kuntosali tai liikuntatilat .....	18 %
Avustajapalvelut.....	11 %

Muita toiveita olivat: lääkärikonsultaatiot kotona, erikoislääkäripalvelut ja pääsy erikoissairaanhoidon tarvittaessa, terapia- ja psykoterapiapalvelut, ulkoilu- ja uintimahdollisuus, vammaispalvelut, henkilökohtaiset apuvälineet, apua kodin siivoukseen, kaupassa

käyntiin ja liikkumiseen yleensä, luonnon läheisyys, puhdasta ilmaa tiloissa ja ympäristössä, monipuolista ja yksilöllistä apua oman hyvinvoinnin edistämiseen.

### ARKI

Ruokakauppa .....	58 %
Koulu .....	30 %
Päiväkoti .....	14 %
Neuvola .....	6 %
Kahvila .....	6 %

Edellisten lisäksi toivottiin seuraavia: hyvä julkinen liikenne, kauppakeskus lähietäisyydellä, elintarvikkeiden kotiinkuljetus, luomuruoan ostomahdollisuus, gluteenitonta kasvisruokaa tarjoava kahvila, harrastusryhmät, piano, sähkö- ja monikemikaaliyliherkkien huomioiminen palveluissa (mm. lankapuhelin, langallinen internet-yhteys).

## Vuokranmaksuvalmius

Vuokranmaksuvalmiudesta haluttiin tietää, kuinka paljon vastaaja tai hänen perheensä olisi valmis maksamaan tilapäismajoituksesta vuokraa kuukaudessa.

Valmiista vastausvaihtoehdoista oli tippunut pois vaihtoehto "500 €", joten oletettavaa on, että osa "enintään 250 €/kk" tai "enintään 750 €/kk" vastausvaihtoehdon valinneista olisi valinnut tuon niiden välissä olevan vaihtoehdon.

Mikäli tilapäismajoitukseen kuuluisi yhteiskäytössä olevia tiloja,

- 12 % vastaajista olisi valmis maksamaan vuokraa kuukaudessa enintään 100 €,
- 59 % olisi valmis maksamaan enintään 250 €/kk,
- 28 % enintään 750 €/kk,
- 1 % enintään 1000 €/kk ja
- 0 % 1000 €/kk tai enemmän.

Kysymykseen vastasi 90 vastaajaa.

Mikäli tilapäismajoituksessa olisi tilat vain omassa käytössä,

- 5 % vastaajista olisi valmis maksamaan vuokraa kuukaudessa enintään 100 €/kk,
- 25 % enintään 250 €/kk,
- 54 % enintään 750 €/kk,
- 11 % enintään 1000 €/kk ja
- 5 % 1000 €/kk tai enemmän.

Kysymykseen vastasi 190 vastaajaa.

Avovastauksissa nostettiin esiin myös toive vuokrasuhteen lyhyistä irtisanomisajoista, mikäli havaittaisiin, että asuintila ei vuokralaiselle sopisikaan. Vastauksissa nousivat myös esiin erilaiset toimeentulo-ongelmat ja taloudellisen tuen tarve.

## 5 Johtopäätökset

Sisäilmasta oireilevan tai sairastavan on vaikeaa löytää itselleen tai perheelleen sopivaa asuntoa. Kiertolaiselämä kuormittaa monin tavoin ja jatkuvassa epävarmuudessa eläminen ei anna tilaa toipumiselle tai elämän uudelleen suunnittelulle.

Kyselyyn vastanneista 75 vastaajaa (tai heidän perheenjäsenensä) oli kyselyhetkellä vailla vakinaista asuntoa. Vertailun vuoksi mainittakoon, että Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen (ARA) Asunnottomat-selvityksen (2/2018) mukaan vuonna 2017 Suomessa oli kaiken kaikkiaan 7 112 asunnotonta.

Sisäilmasta oireilevien tai sairastavien asunnottomuus tai useamman asunnottomuusjakson yhteenlaskettu kesto voi olla jopa kuukausia tai vuosia. ARA:n mukaan (2/2018) asunnottomuuden katsotaan olevan pitkäaikaista, kun se on kestänyt vähintään yhden vuoden tai henkilö on ollut toistuvasti asunnottomana viimeisen kolmen vuoden aikana. Käsillä olevasta kyselystä ei sen kysymysmuodon vuoksi voida päätellä, kuinka monen vastaajan kohdalla edellä mainitut ehdot täyttyvät.

Sisäilmasta oireilevien ja sairastavien sosiaaliset suhteet ovat koetuksella, kun perheenjäsenet joutuvat asumaan erillään ja majoittajina toimivat ystävät ja tuttavat. Kyselyhetkellä asunnottomina olevista vastaajista 35 % kertoi, että osa perheen jäsenistä joutui majoittumaan eri paikassa kuin muut perheen jäsenet.

Vaikeista tilanteista huolimatta vain kaksi vastaajista kertoi joskus majoittuneensa asunnottomien majoituksessa ja kaksi vastaajista kunnan kriisiasunnossa. Voidaan päätellä, että nykymuotoinen kunnissa tarjottava tilapäismajoitus ei vastaa sisäilmasta oireilevien ja sairastavien asunnottomien ja heidän perheidensä tarpeisiin.

Vastauksista ilmenee, että monet olivat erityisesti aiemmissä asunnottomuusjaksoissaan joutuneet majoittumaan mitä erilaisimmissa paikoissa, kuten piharakennuksissa, autoissa ja taivasalla. Kysely tavoitti asunnottomuutta kokeneista paremmin heitä, jotka kyselyhetkellä majoittuvat omissa tai muiden asunnoissa. On todennäköistä, että muualla kuin asunnoissa majoittuvien sairastavien suhteellinen määrä on tämän kyselyn tuloksia suurempi.

Asumisen ja tilapäismajoituksen tarpeet ja toiveet ovat sairastavilla osittain yhteneväisiä, esimerkiksi hajusteettomuuden ja oman rauhan kaipuun osalta. Monet tarvitsevat tukea niin taloudelliseen tilanteeseensa, käytännön asioiden järjestelyyn kuin hyvinvoinnistaan huolehtimiseen.

Tarpeissa ja toiveissa on myös eroja, esimerkiksi jotkut rakennuksissa ja sisustuksessa käytettävät materiaalit ovat toisille sopivia ja toisille ne taas ovat oireita aiheuttavia. Sähköherkkyys rajoittaa sopivan asumispaikan löytämistä entisestään. On tärkeää huomata, että osalla muuttaminen toiselle paikkakunnalle asumisratkaisun perässä voi olla vaikeaa, mikäli halutaan säilyttää lasten ystävät, harrastukset ja koulupaikka tai oma ja/tai puolison työpaikka.

Tarpeiden ja toiveiden eroavaisuuksista huolimatta on ajankohtaista ja tärkeää, että sisäilmasta oireileville ja sairastaville sopivia asuntoja, asuinalueita ja tilapäismajoitusta rakennetaan ja kehitetään, koska sopivaa tarjontaa ei ole riittävästi.



## 6 Toimenpide-ehdotukset

Toimenpide-ehdotukset perustuvat johtopäätösten lisäksi Hengitysliiton aiempaan selvitykseen (2014) ja vapaaehtoisilta kerättyyn kokemustietoon.

- Asumisen ongelmia tulee ratkaista yleisellä tiedon ja koulutuksen lisäämisellä. Tärkeää on keskittyä kosteus- ja homevaurioiden ja muiden sisäilmaongelmien ennaltaehkäisyyn, esimerkiksi panostamalla rakennusten ennakoivaan huoltoon.
- Kuntien asuntotoimien valmiuksia tunnistaa sisäilmasta oireilevien ja sairastavien tilanteita ja auttaa heitä on parannettava. Kokemustietoa kannattaa hyödyntää esimerkiksi asiakasraateja järjestämällä.
- Sisäilmasta oireileville ja sairastaville on tarjottava enemmän mahdollisuuksia asuntojen koeistumiseen (muutamana tunnin oleskelu asunnossa) tai koe-nukkumiseen ennen vuokrasopimuksen allekirjoittamista. Myös parin viikon koeasuminen tai tavanomaista lyhyemmiksi sovitut irtisanomisajat auttavat sopivaa asuntoa etsivää päällekkäisten vuokrien aiheuttamien talousvaikeuksien ehkäisemisessä.
- Sisäilmasta oireileville ja sairastaville on oltava tarjolla tilapäismajoitusta, joka on aidosti hajusteetonta, sisäilmaltaan puhdasta ja mahdollistaa koko perheen majoittuminen samassa paikassa. Tilapäismajoitus voi olla myös siirrettävä.
- Tilapäismajoituksen ja muiden sosiaalipalvelujen yhteydessä on tarjottava sisäilmasta oireilevien ja sairastavien tarvitsemaa moniammatillista apua sekä vertaistukea arjen asioiden järjestelyyn, toimeentulo-ongelmien selvittämiseen ja omasta ja perheen hyvinvoinnista huolehtimiseen.
- Sisäilmasta oireileville ja sairastaville on suunniteltava asuntoja, tilapäismajoitusta ja asuinalueita niin, että hyväksytään se tosiasia, etteivät samat ratkaisut sovi kaikille. On parempi aloittaa kehittämistyö jostakin ja jonkin ryhmän kanssa, kuin jättää se kokonaan tekemättä.
- On perustettava kriisirahasto lieventämään asumisen taloudellisia ongelmia. Rahastosta tulee olla mahdollisuus saada kohtuuehtoista lainaa tai avustusta vaurioituneen asunnon korjaamiseksi tai uuden rakentamiseksi puretun rakennuksen tilalle.

## 7 Lähteet ja lisätiedot

- Mäki, Sari & Nokela, Katri (2014) Sisäilmasta sairastuneiden selviytymisen ja syrjäytymisen kokemuksia. Helsinki: Hengitysliiton julkaisuja 23.
- Mäki, Sari & Ryyänen, Toni (2016) Köyhät, pakotetut, kyvyttömät ja toivottomat – sisäilmasta sairastuneiden kokemuksia taloudellisesta asemasta. *Janus* 24 (3), 211–229.
- Kosteus- ja homevaurioista oireileva potilas (online). Suomalaisen Lääkäriseuran Duodecimin asettama työryhmä. Helsinki: Suomalainen Lääkäriseura Duodecim, 2016. [www.kaypahoito.fi](http://www.kaypahoito.fi)
- Asunnottomat 2017. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA. Selvitys 2/2018.